

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата педагогічних наук,
Лузан Людмили Олександрівни
на дисертацію **Михасюк Оксани Костянтинівни**
«Розвиток системи громадсько-державного управління
в загальноосвітньому навчальному закладі»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою

Актуальність обраної теми

Спектр новітніх соціально-економічних та політико-правових перетворень слугує вагомим чинником комплексного реформування усіх сфер суспільного життя, у тому числі в галузі освіти, для формування конкурентоспроможного людського капіталу держави. Повномасштабна реформа децентралізації в Україні зумовлює перерозподіл і передачу значної частини повноважень, функцій, ресурсів від виконавчої влади до органів місцевого самоврядування територіальних громад, що значним чином розширює сферу їхньої відповідальності; активізацію громадських суспільно важливих ініціатив; створення безпечного, комфортного життєвого середовища; формування й реалізацію комплексу якісних і доступних публічних послуг, що відповідають суспільним запитам та потребам громади. Консолідація зусиль суб'єктів громадянського суспільства й державної влади стає однією із передумов модернізації вітчизняної системи освіти та створення безпечного освітнього середовища. Демократизація та децентралізація управління, становлення педагогіки партнерства на засадах дитиноцентризму (людиноцентризму), розширення автономії та формування конкурентоспроможності закладів освіти вимагають зміни традиційних підходів до управління закладами загальної середньої освіти. Вимоги часу, а саме: глобальна цифровізація освіти, пролонгована соціальна трансформація закладів в умовах перманентних змін, зростання конкуренції, необхідність організації освітньої діяльності в новій реальності та відхід від усталеної практики – спонукають систему управління закладом моделювати нові механізми забезпечення якості освіти.

Актуальність обраної теми має достатні підстави. По-перше, ще не було достатньо визначено у сфері освіти суті громадсько-державного управління в освіті, а саме: розвитку системи громадсько-державного управління (ГДУ) в закладі загальної середньої освіти (ЗЗСО). По-друге, на сьогодні не існує єдиних критеріїв щодо визначення розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти. По-третє, запропоновано технологію запровадження моделі розвитку громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти,

що містить цільовий, процесуальний і результативний блоки та включає сукупність детально описаних алгоритмізованих дій із визначеними завданнями, методами, формами реалізації. На кінець, сам автор дослідження підкреслює, що державно-громадське управління в закладі загальної середньої освіти потребує розвитку, удосконаленню, активізації громадської складової відповідно до вимог часу, перерозподілу домінуючих впливів, що є характерним для системи громадсько-державного управління, демократизації управління, зумовленої, у тому числі, реформою децентралізації в Україні, що передбачає розширення повноважень громад і високий суспільний запит на забезпечення якісних публічних послуг, зокрема в галузі освіти.

Михасюк Оксаною Костянтинівною ґрунтовно проаналізовано низку суперечностей, які мають місце в теорії та практиці педагогіки, й обумовлені динамічним розвитком суспільних процесів, зростанням вимог до ЗЗСО, високим соціальним запитом на отримання якісної освіти та неготовністю суб'єктів управління до формування комплексу освітніх послуг на основі врахування потреб усіх зацікавлених сторін; необхідністю демократизації та децентралізації управління ЗЗСО та недостатнім рівнем залучення громадських структур до цього процесу; потребою модернізації традиційного державно-громадського управління шляхом трансформації в громадсько-державне та неповною розробленістю цього питання в науці та практиці (С.2 автореферату, С.27 дисертації). Саме ці аргументи дозволили автору вибудувати концепцію, дібрати науковий апарат та виокремити п'ять завдань.

Актуальність обраної теми наукової праці та її доцільність підтверджується зв'язком із проблематикою наукових досліджень Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України у межах наукової теми кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти «Науково-методичні засади підвищення ефективності державно-громадського управління неперервною освітою в умовах суспільної трансформації в Україні» (0116U007183).

Тему дисертаційного дослідження затверджено рішенням Вченої ради Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (протокол №7 від 22.10.2015 р.) та узгоджено на засіданні Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол №8 від 15.12.2015 р.).

Зміст дисертації та її виклад свідчать про завершене наукове дослідження, у якому розв'язано поставлені науков-практичні завдання. Обґрунтовуючи актуальність дослідження О. К. Михасюк логічно вибудовує стратегію наукового пошуку, коректно визначає мету, об'єкт і предмет дослідження, а для досягнення встановленої мети доцільно визначає основні завдання та методи дослідження. Дисертація має чітку

структуру: вступ, три розділи, які є завершеними й взаємопов'язаними, загальні висновки, список використаних джерел та додатки.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій. Серед положень, які мають наукову новизну, заслуговують на увагу та підтримку наступні:

– уперше було сформульовано в роботі, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено модель розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти (С. 9 автореферату, С. 117 дисертації); досліджена проблема є багаторівневою, тому автор у моделі виокремив такі блоки: цільовий, процесуальний, результативний; змодельовано та визначено зміст технології запровадження моделі розвитку системи ГДУ в ЗЗСО, що містить цільовий, процесуальний і результативний блоки; визначено й деталізовано критерії розвитку системи ГДУ в ЗЗСО;

– уточнено сутність дефініцій «громадсько-державне управління в освіті», «громадсько-державне управління в закладі загальної середньої освіти», «система громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти», «розвиток системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти»;

– набули подальшого розвитку набули ідеї демократизації, модернізації освітнього процесу, трансформації державно-громадського управління, розвитку системи ГДУ в ЗЗСО.

Також окремої уваги заслуговують розроблені автором дисертації методичні рекомендації щодо запровадження моделі розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти, які підготовлено на основі теоретичних та практичних результатів дослідження.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

У першому розділі «Розвиток системи громадсько-державного управління закладом загальної середньої освіти у теорії та практиці» автором було актуалізовано ключові аспекти досліджуваної проблеми, визначено та схарактеризовано понятійний апарат, з'ясовано особливості теорії та практики розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти. На основі проведеного аналізу наукових джерел автор робить висновок, що розвиток системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти – це цілеспрямований процес партнерської взаємодії суб'єктів громадського й державного управління, що полягає в трансформації (перетворенні) вертикальних впливів на стан об'єкта управління в горизонтальні з метою пролонгованого переведення його на новий (вищий) рівень для забезпечення якості та конкурентоспроможності послуг ЗЗСО й задоволення освітніх потреб і запитів учасників освітнього процесу та громади (С. 7 автореферату, С. 53-54 дисертації).

Автор дослідження аргументовано доводить, що зазначена система ґрунтується на таких наукових підходах, як системний, синергетичний, кібернетичний, діяльнісний, середовищний, інформаційний, ситуативний; принципах управління; має інтегративні зв'язки із такими видами управління соціально-педагогічними системами: інноваційним, стратегічним, адаптивним, маркетинговим, партисипативним, інформаційним.

О. К. Михасюк деталізовано подає критерії розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти, а саме: інформаційна відкритість закладу освіти, маркетингова діяльність, цифровізація освітнього процесу, стратегічне планування роботи закладу загальної середньої освіти, розвиток мережі органів громадського управління та самоврядування, зв'язки з громадськістю, організація освітнього процесу на основі суспільних запитів, використання ресурсів громадою, проєктна діяльність, фандрайзингова діяльність, краудфандинг у роботі закладу освіти, співпраця із закладами освіти, партнерство з підприємствами, установами, представниками бізнесу, реалізація концепції громадсько-активних шкіл, якість освітньої діяльності, моніторинг якості освіти, громадський нагляд (контроль), рівень задоволеності учасників освітнього процесу та стейкхолдерів, відповідність організації освітньої діяльності суспільним запитам (С. 7-8 автореферату, С. 74-85 дисертації).

На основі принципів педагогічної кваліметрії автор наукової праці розробляє факторно-критеріальну субмодель оцінки розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти, у якій виокремлює чотири рівні її розвитку (високий, достатній, середній, низький) та подає їх характеристики (С. 90 дисертації).

Оксана Костянтинівна підкреслює, що важливими чинниками для розвитку системи громадсько-державного управління є реформа децентралізації в Україні, демократизація управлінських процесів, запровадження автономії закладів загальної середньої освіти, організація освітньої діяльності на засадах педагогіки партнерства, орієнтація на дитиноцентризм (людиноцентризм), реалізація компетентнісного підходу (С. 105 дисертації).

У другому розділі «Моделювання розвитку системи громадсько-державного управління закладом загальної середньої освіти» науково обґрунтовано розроблену модель розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти, що складається із чотирьох взаємопов'язаних блоків, а саме: цільового, теоретичного, змістовно-технологічного, рефлексивно-результативного (С. 9 автореферату, С. 117 дисертації), та технологію її запровадження, що визначається: соціальним замовленням, метою, завданнями та методологічними засадами (С. 132 дисертації).

Цільовий блок моделі зорієнтовано на визначення мети і завдань щодо розвитку системи. У теоретичному блоці моделі розкриваються

нормативно-правові аспекти діяльності ЗО; наукові підходи; зв'язок із різними видами управління соціально-педагогічними системами.

Змістовно-технологічний блок моделі включає організаційні основи ГДУ, у тому числі: функції, механізми, методи, форми, зміст технології, а також суб'єкти управління та їх повноваження.

Рефлексивно-результативний блок моделі актуалізує результат, що полягає у пролонгованій якісній зміні стану системи ГДУ, конкурентоспроможних послугах ЗЗСО, задоволенні освітніх потреб і запитів учасників освітнього процесу й громади; напрями подальшого розвитку системи ГДУ в ЗЗСО; комфортність усіх суб'єктів та їх задоволення рівнем демократизації управління; налагодження інформаційних зв'язків щодо запитів на освітні послуги в системі «заклад освіти-родина-громада», сталий розвиток системи ГДУ в ЗЗСО; співпраця стейкхолдерів та суб'єктів розвитку системи ГДУ; позитивна динаміка якості освіти; успішне позиціонування ЗЗСО на ринку освітніх послуг.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка моделі розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти» дослідниця експериментально перевірила модель розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти та підготувала методичні рекомендації для керівників закладів освіти щодо її впровадження.

У межах проведення експериментальної перевірки моделі застосовано комплекс методів дослідження як теоретичних, так й емпіричних. На основі вивчення та відбору необхідних методів, сформовано методику експериментальної перевірки, що складається із аналітико-діагностичного, апробаційного й результативного блоків (с. 167-168 дисертації).

Автором дослідження чітко описано результати експериментальної перевірки ефективності системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти та наведено їх узагальнення, у яких прослідковується позитивна динаміка розвитку системи в експериментальних закладах, що підтверджується даними математичної статистики (с. 189-190 дисертації).

На основі узагальнення отриманих результатів, які зробила дисертантка, можна зробити висновок, що досліджувана система громадсько-державного управління заслуговує на увагу керівників закладів, бо саме з використанням розробленої моделі в експериментальних закладах спостерігалася позитивна динаміка розвитку освітньої діяльності.

На основі теоретичних і практичних результатів дослідження О. К. Михасюк підготовлено методичні рекомендації для керівників закладів освіти щодо запровадження моделі розвитку системи громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти (с. 191-206 дисертації).

Результати дисертаційного дослідження відображено в загальних висновках, які є достовірними та корелюються з висновками до кожного розділу й відображають досягнення мети й виконання поставлених завдань дослідження.

В авторефераті повною мірою відображено зміст, структура дисертаційного дослідження, зазначені результати та висновки. Автореферат та дисертація оформлені відповідно до чинних вимог, зміст автореферату в повній мірі відображає основні положення дисертації.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження у наукових фахових виданнях

Для розв'язання поставлених завдань Оксаною Костянтинівною було опрацьовано 230 наукових джерел, з них 15 іноземною мовою.

Основний зміст, теоретичні та практичні результати дослідження відображено у 20 публікаціях автора, серед них 2 – у міжнародних виданнях, 7 статей у фахових виданнях, 11 – в інших наукових виданнях.

Значущість отриманих результатів для науки та практичного використання.

Практична значущість дослідження полягає в розробці на основі теоретичних і практичних результатів дослідження методичних рекомендацій для керівників закладів освіти щодо запровадження моделі розвитку системи громадсько-державного управління закладом загальної середньої освіти.

Отримані результати дослідження можуть бути використані в закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку керівників ЗЗСО; у формальній та неформальній післядипломній освіті для підвищення рівня професійної компетентності адміністрації ЗЗСО. Матеріали дисертаційного дослідження стануть у пригоді під час формування органів громадського управління освітою у новостворених територіальних громадах.

Заслуговують на увагу факторно-критеріальні субмоделі: факторно-критеріальна субмодель оцінки розвитку системи ГДУ ЗЗСО; факторно-критеріальна субмодель оцінки ефективності мотиваційного етапу процесуального блоку технології впровадження моделі системи ГДУ ЗЗСО; факторно-критеріальна субмодель оцінки ефективності когнітивного етапу процесуального блоку технології управління ЗЗСО на громадсько-державних засадах; факторно-критеріальна субмодель оцінки ефективності організаційного етапу процесуального блоку технології управління закладом загальної середньої освіти на громадсько-державних засадах; факторно-критеріальна субмодель оцінки ефективності процесуального блоку технології управління закладів загальної середньої освіти на громадсько-державних засадах

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукову роботу Михасюк Оксани Костянтинівни, вважаємо за доцільне висловити певні побажання дискусійного характеру, а саме:

1. У додатку А «Характеристика основних методологічних засад громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти» (с. 245 дисертації) автор дослідження детально розкриває методологічні основи різних видів управління. Уважаємо, доречно було б розглянути громадсько-державне управління з позиції проєктного менеджменту.

2. У дисертаційному дослідженні авторка часто звертає увагу на одну із форм громадсько-державного управління, а саме: колегіальність. На нашу думку, бажано було б ширше розкрити принцип колегіальності та зазначити, яким чином він був застосований.

3. У дисертаційному дослідженні наявний нерівномірний розподіл кількості сторінок між розділами, наприклад, розділ 1 на багато більший ніж розділи 2 і 3, однак, незважаючи на це, дослідження в цілому має велике практичне значення.

4. Дисертанткою у своєму дослідженні значна увага приділена питанню вимірювання оцінки результативності усіх етапів процесуального блоку технології запровадження моделі громадсько-державного управління в закладі загальної середньої освіти засобами кваліметрії. З нашої точки зору, бажано було б більш детально відобразити ці матеріали в авторефераті.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, ніяк не знижують наукової цінності проведеного дослідження та є приводом для наукової дискусії.

Висновки про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів.

Усебічний аналіз й експертне оцінювання виконаного О. К. Михасюк дослідження дають підстави в цілому оцінити його як закінчену, самостійно виконану працю, яка має наукову новизну, теоретичну та практичну значущість і стане в пригоді під час формування органів громадського управління освітою у новостворених територіальних громадах. У дисертаційному дослідженні розкриті теоретичні основи системи ГДУ ЗЗСО, проаналізовано практичний стан розвитку зазначеної системи, розроблено та обґрунтовано модель розвитку системи ГДУ в ЗЗСО.

Загальний висновок

На основі аналізу дисертації, автореферату, ознайомлення з працями, опублікованими за досліджуваною темою, відзначаємо достатньо високий рівень актуальності здійсненої кандидатської дисертації, обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих і представлених в основному змісті роботи; вірогідності й новизни, повноти висвітлення матеріалів дослідження в опублікованих працях, запроваджених в освітній процес закладів загальної середньої освіти, та робимо висновок, що дисертація за темою: «Розвиток системи громадсько-державного управління в загальноосвітньому навчальному закладі» відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових

ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, та іншим нормативним вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук; результати дослідження є самостійними, теоретично й практично значущими для педагогічної науки та практики, а її авторка Михасюк Оксана Костянтинівна – заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктор філософії) за спеціальністю 13.00.06 – теорія і методика управління освітою (011 – освітні, педагогічні науки).

Офіційний опонент

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри навчання мов і літератури
КВНЗ «Харківська академія
неперервної освіти»

Л.О.Лузан

Гурієв *Лузан Л.О. завірюю,*
завірюват *версія картки*

С.О. Карашева

